

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Az állattartás egészségzociológiája

Virginás Zolna

Témavezető: Dr. Kiss János

DEBRECENI EGYETEM

Humán Tudományok Doktori Iskola

Debrecen, 2024

Az értekezés célkitűzése, a téma körül határolása

Előregedő társadalmunk számára kihívás az idősek fenntartható társadalmi integrációja, továbbá az alternatív lehetőségek felkutatása és a válaszadás megtalálása ezen problémahelyzetre. Disszertációmban megpróbálok segíteni egy, a Székelyföldön még meglévő hagyományos érték (ház körüli gazdálkodás) átmentésében, megmutatni a benne rejlő potenciált a jövőnek, a tevékeny időskor (Active Aging) biztosítása érdekében. A tevékeny időskor dimenziói: egészség, pszichológiai jóllét, részvétel és az élethosszig tartó tanulás (WHO, 2002). A kutatásunk célja a sóvidéki térség állat(barát)tal rendelkező, különböző szociokulturális környezetben élő idős emberek vizsgálata a szubjektív egészségi állapot, az egészség önértékelése és az egészségkockázati magatartások gyakorisága szerint. Ugyanakkor a kutatás tárgyát képezi az állatoknak és az állattartásnak a terápiás célból kiaknázható, szervezhető szociális-mentális hatásait feltérképezni. A kutatás során arra törekedtünk, hogy a vizsgált célcsoport testi és lelki egészségpszichológiai jellemzőit feltérképezzük, motivációinak természetét megértsük, jellegzetességeiket, dinamikájukat leírjuk, a társadalmi háttér és szociokulturális szokásrendszerük függvényében.

A kutatás kérdései

Elméleti szinten vizsgálati hipotézisünk, hogy az ember-állat kontaktus, hatással van a kapcsolatban résztvevő idős személy egyes pszichológiai és fiziológias paramétereire, előnyösen befolyásolja fizikai és mentális egészségi állapotát. Igazolni szeretnénk, hogy az állatok a gazdájuknak nyújtott lelki, illetve fizikai segítségén túl, közvetve vagy közvetlenül hozzájárulnak az idősek társadalmi integrációjának sikerességéhez, a természethez való szorosabb közel kerüléshez, harmóniához és ez a kölcsönösség preventíven megelőzi számos testi- lelki betegség kialakulását. A kutatási kérdéseket a szakirodalomban ismertett elméletek, vizsgálatok eredményeinek figyelembevételével tüntettük fel. Összefoglalva a következő kérdésekre kerestünk válaszokat:

- Milyen a testi és lelki egészségi állapota a sóvidéki időseknek?
- Milyen a társas támogatottságuk? Mennyire elégedettek általánosságban az életükkel?
- Milyen állatokat tartanak? Milyen az állataikkal a kapcsolatuk? Mennyire kötődnek az állataikhoz?
- Milyen összefüggés mutatható ki az állattartás és az egészségi, illetve a családi állapotok között játszik-e lényegi szerepet a nem, az életkor?

- Van-e összefüggés az állattartás és az étellel való elégedettség között?
- Milyen személyközi integrációs erőforrásokkal rendelkeznek?
- Típusokba rendezhetők-e az idősök az állattartás milyensége alapján?
- Milyenek ezek a holnapot ígérő agroterápiás lehetőségek?

Az alkalmazott módszerek vázolója

Kutatási területünk: a Székelyföld- Terra Siculorum egyik földrajzi- történelmi- néprajzi tájegysége a Sóvidék. Legfontosabb települései: Alsósófalva, Atyha, Békástanya, Felsősófalva, Fenyőkút, Illyésmező, Kalonda, Korond, Pálpataka, Parajd, Sóvárad, Szováta. Lakossága községenként a INS- statisztikai hivatal, 2011-es népszámlálási adatai alapján: Korond 6005, Parajd 6218 és Szováta 10232.

Kutatási célcsoport: Alanyaink kiválasztásánál szempont, hogy 56 év fölöttiek legyenek, sóvidékiek, akik haszonállatot vagy társállatot tartanak háztartásukban. Interjú alanyaimat randomszerűen választottam, illetve egyeseket a Pro Agricultura Hargitae Universitas Alapítvány folyóirata alapján kerestem meg.

A kutatás módszerei:

A kutatás módszerei az adatgyűjtés és adatfeldolgozás módszereit jelentik. Alapvető kvantitatív módszerünk a közvetlen **kérdőíves** adatfelvétel, melynek vizsgálati középpontjában a következő pszichoszociális dimenziók álltak: általános társadalmi jellemzők, társadalmi és társas kapcsolatok, egészség, képességek, értékek, valamint állattartással kapcsolatos kérdések, attitűdvizsgálat. A standard kérdőívek közül a következőket használtuk:

- A **Who jóllét kérdőív (WBI-5)**, rövidített magyar változata.
- Az **Élettel való elégedettség skála (SWLS)**, mint a szubjektív jólléttel kapcsolatos kutatások leggyakrabban alkalmazott eszköze. Annak megbízható és érvényes magyar változata.
- A pszichológiai egészség meghatározására **Ryff jólét skáláját (1995)** alkalmaztuk.
- A szubjektív társadalmi kirekesztettség mértékét az **European Quality of life survey** -t követve mértük.

- A kérdőívek mellett hivatalos forrásként használtuk a családorvosi kórlapok nyilvántartásait és a statisztikai adatbázisok adatait. **Európai lakossági egészségfelmérés (ELEF).**
- A Sóvidéki településekre irányuló adatgyűjtést a Helyi Tanácsok alkalmazottai segítették, a települések gazdasági nyilvántartásaihoz való hozzáféréssel, melyek aktuális adatbázisok a községek teljes lakosságára vonatkozóan. A gazdasági regiszterek tartalmazzák a falu lakosságát név szerint, jelölve, hogy az illető személy a település mely részén lakik, a nemek arányát, életkorukat, születési időpontjukat, háztartások személyeit, a lakosok tulajdonában levő szántóföldeket, kaszálókat, a birtokolt állatok számát, állatállományt.

Az adatgyűjtést segítette a terepmunka során rögzített kötött és kötetlen beszélgetések. A verbális adatszerzési technikák közül kvalitatív módszerként, **félig- strukturált szociológiai interjúkat** vettünk fel. Az interjúk felvétele hólabdatechnika segítségével, egy- egy meghatározott tematika mentén valósult meg, ezen interjúvázlat alapján. Célja az állattartó szerep megélésének mélyebb ok- okozati feltárása, vizsgálata az állattartó életforma közvetett és közvetlen szimbolikus értékeinek, társas interakcióinak térképezésével. A következő kérdésekkel fókuszálva a témára:

- Hogyan gondolkodnak, miért úgy gondolkodnak, milyen motivációk, tényezők játszanak szerepet a gazdák életének alakulásában?
- Hogyan tölti napjait? Mindennapi teendői? Mik a fő erőforrásai?
- Hogyan éli meg az állattartást?
- Milyen általában hangulata?
- Mennyire azonosul állatával az érzelmi állapota?
- Hogyan minősíti saját egészségi állapotát?
- Ha megvizsgálja élete történetét, elégedett azzal, ahogy a dolgok eddig alakultak?

Kutatási módszertanunk kidolgozásában fontos szerepet tulajdonítottunk az előzetes szakmai tapasztalatok, elemzési szempontok, eljárások, munkahelyi paraméterek ötvözését az új térségi trendek, tapasztalatokkal, hogy tudás többletet hozzunk be. Az interjúsorozatok, kérdőívek mellett adatgyűjtés során használtuk a személyes megfigyelést, a vizsgált célcsoporthoz kapcsolódó térségi szakmai rendezvények adatait, a szakmai publikációk folyóirat cikkeit.

E kutatás 2018-2023 közötti időszakban készült el, **49 egyéni interjú és 234 kérdőív** rögzítésével. Az **adatgyűjtést**, mely magába foglalta a kérdőívfelvételt, az interjúalanyok megkeresését és felvétele, a 2018- 2020 közötti időszakban történt. Az **adattfeldolgozás**, mely az adatbázis elkészítését, statisztikai elemzését és az interjúk írott formában való rögzítését jelentette, 2020- 2021-es években történt. A kérdőíves vizsgálat adatainak feldolgozása az SPSS statisztikai program 19-es verziójának, PSPP ingyenes verziójával és Excel használatával történt. A leíró statisztikai módszereken átlag, gyakoriság, szórás mellett korreláció- elemzést, keresztábra- elemzést, klaszteranalízist és regresszióanalízist végeztünk. A félig strukturált interjúk feldolgozása tartalomelemzéssel történt, az alábbi szempontok figyelembevételével, hogy mélységeiben megértsük a gazdasági rendszereket, a gazdák bio-pszichoszociális-spirituális teljességét:

- állattartás recesszív és domináns szimbolikus értékei
- társas interakciós palettája, társállattal kapcsolatos kötődés milyensége
- kapcsolatok kötődési és függetlenségi foka
- gazdák szocioökonómikus, demográfiai attitűdjei
- tipikus nehézségek, erőforrások és megküzdési módok
- orvoslátogatás gyakorisága, gyógyszereszedési attitűdök
- boldogságfaktorok minősége és mennyisége
- életmódbeli erőforrásait.

A félig strukturált interjúkat a **grounded theory** segítségével foglaltuk rendszerbe. Az **adatok értelmezésére** zömében 2022-ben került sor, mely a kvantitatív adatok értelmezését foglalta magában a kutatási kérdések mentén, valamint a kvalitatív adatok értelmezését és a típusok alkotását. A mintában szereplő idősök, többsége női válaszadó, a kutatás szempontjából lényeges, hogy 99% állattartó.

Az eredmények tézisszerű felsorolása

A kutatási cél elérése érdekében kvalitatív és kvantitatív mintavételt használtunk, ahogyan a módszertani részben leírtam. A survey-adatokból kaptunk egy általános képet a sóvidéki állattartó időspopulációról. A mélyebb kérdések megválaszolására a félig strukturált interjúk adtak válaszokat. Engels (1977) bio - pszicho - szociális és Antonovsky (1987) koherencia - érzés elmélete felhasználásával, öt témakörben készítettünk beszélgetéseket. Az összegyűjtött adatokat tanulmányozva, elemezve, a fogalmak közötti kapcsolatrendszereket figyelembe

véve, a következő alapkategóriákat sikerült elkülönítenünk: öt nagy egységből álló kérdéskört állítottunk össze, amelynek

- a. az első része a pszicho- szociális jellemzőket,
- b. a második egység az életvitel kívánta feltárni,
- c. a harmadik az állattartás jellemzőit,
- d. a negyedik az egészségi állapotot térképezi fel,
- e. az ötödik a jóllétük minőségét és mennyiségét vizsgálja.

A kutatási kérdéseinkre kapott válaszok:

Milyen állatokat tartanak? Milyen az állataikkal a kapcsolatuk? Mennyire kötődnek állataikhoz?

A sóvidéki háziállat fajspektrum diverz: kutya-, macska-, szárnyas-, szarvasmarha-, nyulak-sertés-, juhtartók legtöbben. Az állatokról való gondoskodást Székelyföldön hasadt kettőség, disszociáció jellemzi. Legtöbbször állataik haszonállat funkciót töltenek be, kereskedelmi céllal tartva, de bárki, aki ismer farmert, tudja, hogy a paraszti kultúra mindennapjaihoz hozzátartozik, hogy figyelnek, törődnek, kötődnek állataikhoz, empátiát és érzelmeket figyelhetünk meg kapcsolatukban. Hitvallásuk, hogy az állatból nem származhat csak fizikai haszna az embernek, szükség van az ember-állat közösség megteremtésére. Az állatokkal rendszeresen kapcsolatban lévő gazdák a feltétel nélküli szeretetet, ragaszkodást, biztonságérzetet hangsúlyozzák, de nem csupán az egymás közti interakciókban protektív, hanem a környezettel való kapcsolat kiépítésében, a szociális izoláció leküzdésében is segítséget adnak. A társállatok pozitív fiziológiás, pszichológiai, kognitív és viselkedési változásokat indukálnak.

Milyen személyközi integrációs erőforrásokkal rendelkeznek?

Az állat jelenléte, társasága csökkenti a stresszt, jótékony, nyugtató hatású, önértékelés-fejlesztő (Molnár, 2015). Az állattartással foglalkozó időseknél jelentős plusz, hogy nem küzdenek önellátási nehézségekkel, a háztartási tevékenységek végzése mellett, hatalmas energiát fektetnek állataik gondozásába. Az állattartó idősök életvitelüknek köszönhetően egészségesebbek az átlag populációnál, mivel a saját termelésű inputoknak, mezőgazdaságuknak köszönhetően egészségesebben, természetközelibben táplálkoznak, gyakrabban esznek teljes kiőrlésű gabonát, bio zöldségeket és gyümölcsöket, saját tenyészetből hústerméket, tejterméket, jó minőségű élelmiszereket. Fizikai aktivitásuk,

testmozgásuk a mindennapi munka miatt intenzívebb, ami egészségi állapotukra pozitívan hat. Leleményességük, természetszeretetük, hagyományos tudásuk, civilizációs ártalmaktól mentes közegük preventíven megelőzi, számos testi-lelki betegségük kialakulását, patikává válik a körülöttük levő világ. A trendi slow tanítások ismerete nélkül is életvitelük eleve lassúbb, így kevesebb fogyasztással járó tudatosabb életmódot folytatnak. Az elfoglaltságuknak köszönhetően a jókedv, a derű, a nevetés jellemzi őket, mely testi és lelki egészségük egyik megtartója. A vidám szív a legjobb orvosság¹ mondjuk, életenergiájuk forrása, melyet fiziológiás paramétereik is pozitívan tükröznek.

A sóvidéki gazdaságban élő és tevékenykedő ember a maga világában dolgozva túlmutat az egyéni világán és globális problémákra ad lokális válaszokat. A falusi élet nagy érték, a levegő, a tér, az erdő-mező, a ház, a kert, az udvar, az állatok mind a fenntartható fejlődés elengedhetetlen faktorai. A természettel, a földanyával való együttélés nyugodtságot, elhivatottságot teremt. Értékvesztő világunkban, amelyből kiveszőben van a tapintat, az etika, az erkölcs és csak a jog uralkodik, a paraszti gazdálkodói életmód teremtheti újra a belső értéket (Berecki, 2021). Az idősek ökológiai lábnyoma kisebb, de inkább a spórolás és a hagyományokhoz való ragaszkodás miatt környezetbarátabb az életvitelük. Láthatóan önmagában a természet és a természeti értékek szeretete, tisztelete is könnyen kivált környezettudatosabb viselkedésformákat náluk (Kertész, 2020).

Milyen összefüggés van az állattartás és az egészségi állapotuk, nem, kor, családi állapot között?

Az ok-okozati tényezők vizsgálata alapján legszembetűnőbbnek találtuk, hogy az állat(barát) életminőséget javító tényezőként jelentkezik, az életvitel segítésére és gondozására alkalmas, fiziológiás egészségparamétereket, szubjektív egészségképet javít. Keresztábra elemzésekből kiderült, hogy elég nagy a diszkrépancia az önértékelt egészség és a keringésrendszeri betegségek között. A demográfiai mutatók alapján 65, 8% női dominanciát találtunk, 76 év fölött már minden harmadik nő egyszemélyes háztartásban él. Nemi aránybéli eltéréseket életvitelből fakadó különbségekkel magyaráztuk. A nőket pesszimistábbnak találtuk a férfiaknál egészségi állapotuk megítélésében, de a kórlapi eredmények nem támasztották alá. A vizsgált populáció kapcsolatrendszerében a rokoni kapcsolatok domináltak, legfontosabb társadalmi intézmény a megkérdezettek számára a család. Bizonyítottuk, hogy az állattartással

¹ Példabeszédek 17:22

járó társas kapcsolatok megléte egészségmegőrző szereppel bír, ami jobb lelki egészséget indukál. Az állatbaráttal rendelkezők esetében vérnyomás, pulzus eredmények pozitívabbak. Az egészségi állapot és állattartás pozitív hatásait 24, 4% tudatosan is vallja, megéli, érzi, beépíti életébe.

Milyen a testi és lelki egészségi állapota a sóvidéki időseknek?

Eredményeink alapján látható, hogy az egészségi állapot fenntartásához harmóniára és összhangra van szükség a természettel, azok az állattartó gazdák, akik békességben élnek kis tanyáikon, jobb fiziológiás paraméterekkel rendelkeznek. Egészségi állapotukat pozitívan befolyásolja az életmódjuk, önmegvalósításuk kiterjedtebb, boldogabbak, kiegyensúlyozottabbak, képesek megbirkózni a környezet kihívásaival, a közösség érdekében hatékonyan tudnak közreműködni, magabiztosabban el tudják látni társadalmi szerepüket. Engel szemüvegén keresztül egészségesebbek biológiai szempontból, igazolják ezt anatómiai, strukturális és funkcionális adataik. Pszichológiai szempontból, lásd mentálhigiénés adataikat. Szociális szempontból lásd kapcsolathálójuk diverzitását. Láthattuk, hogy tele van szépségekkel a gazdálkodó ember élete, még akkor is, ha idejének jelentős részét a következő munkafázisra való felkészülés tölti ki. Az állattartó életforma egyfajta életvitelt, értékrendet követel. A napi átlagos 2,81 órás állatgondozásnak köszönhetően fizikai aktivitást, mozgást végeznek. Táplálkozásuk egészséges, saját természetű minőségi alapélelmiszerforrást használnak tulajdon gazdaságukból. Életminőségük kognitív értékelését, SWLS skála mérte, amellyel megállapítottuk, hogy elégedettek és értelmesnek tartják az életüket. Statisztikailag bizonyítottuk, hogy legtöbbször számukra flow élmény a mindennapi munka, nem elfáradnak tőle, hanem felélénkülnek, mert örömmel és lelkesedéssel végzik. A WHO-kérdőív eredményei alapján, az állattal rendelkező gazdák mutatói nagyon jók, vonatkozik ez a fizikai, pszichikai állapotukra, a társas kapcsolati hálójukra. Az állattartással járó társas kapcsolatok megléte egészségmegőrző szereppel bír, ami jobb lelki egészséget indukál. A mentális egészség tekintetében az állatbarát segíti őket, hogy pozitívan értékeljék önmagukat, legyenek elégedettek az élettel és higgyenek az élet értelmében. Ryff-skála eredményei szerint jól tudják kezelni a rájuk háruló kötelezettségeket, felelősnek érzik magukat azért a helyzetért, amelyben élnek, az élet számukra a tanulás, a változás és fejlődés szakadatlan folyamata, boldogok és elégedettek azzal a szereppel, amit a világ életükben játszik.

Milyen a társas támogatottságuk? Mennyire elégedettek általánosságban az életükkel?

Eredményeink alapján szubjektív, megélt életminőségük jó, értelmét látják életüknek, valamiféle eufóriát sugároznak. A napi rutinos gondozás a jelenre irányítja a figyelmüket, erőforrást ad gazdáiknak. Az életük feletti kontrollérzés hatással van fizikai és mentális közérzetükre, növekedik bizalmi szintjük, mely segíti kapcsolathálójuk bonyolódását, kommunikációs palettájuk szélesedik, társadalmi tőkájük gyarapodik. Tudjuk, hogy az idősök kapcsolathálója szegényesebb, nem találják a hangot másokkal az alacsonyabb szintű türelem és alkalmazkodási képesség miatt, valamint amiatt az általánosan elterjedt sztereotípiá miatt, hogy az öregek csak panaszkodnak. Kutatásommal és az adatok empirikus generalizálásával bizonyítottam, hogy Cicero szavai, örökérvényűek: „semmi sem méltóbb az emberhez és semmi, sem tesz szabadabbá, mint a gazdálkodás”, és ezekre az időskori érzelmi hiányosságok kárpótlására is alkalmasak az állatok. Kutatási eredményeink szépen tükrözik, hogy a paraszti gazdálkodások művelői nyugodtabbak, kiegyensúlyozottabbak, egészségesebbek, egységben élnek a természettel, a gazdálkodó idősök értelmét látják életüknek, megoldhatónak találják problémáikat, sokkal könnyebben megbirkóztak az egészséget veszélyeztető stresszekkel. Az állat(barát) hozzájárul komfortérzetük kialakulásához, sokszor interperszonális kapcsolatokat helyettesítenek.

Az értekezés átfogó elemzést nyújt az állatterápia és annak egészségpszichológiai aspektusairól, különös tekintettel az idősök életminőségére és társadalmi integrációjára. A kapott eredmények alapján a következő törvényszerűségeket tudtuk megfogalmazni:

Az állatok az emberek számára egészségmegőrző hatással rendelkeznek. Kutatásunkból kiolvasható, hogy a (társ)állattal való fizikai kontaktusnak, interakciónak közvetlen pszichológiai, kognitív hatásuk van, amelyek mérhető módon tükröződnek egyes fiziológiai paraméterek pozitív változásában (Topál, 2011). A természetes, állatbarát környezet közvetlenül vagy közvetve befolyásolja az egészséget. Az állat gondozásával összefüggő feladatok, mint cselekvés-koordinációs, mozgás-koordinációs terápiaiak is detektálhatók.

A társállat mentális egészségvédő faktor. A mentális egészség biztosításában, az állat-ember interakció önmagában spontán terápiás értékekkel bír. Szignifikáns eredményeink bizonyítják, hogy az ember-állat interakciónak indirekt hatása is van, a szociális facilitáción keresztül, azáltal, hogy megkönnyíti az emberek közötti szociális integrációt (Topál, 2011). A nyers adatok, kutatási eredmények elemzése alapján megerősíthető, hogy az állatbarát jelenlétében könnyebben megy a kommunikáció, a kommunikációs csatornák szélesednek, változatosabbak lesznek, gazdáiknak szociobilizációra *ösztönző tényezők*.

Az állatterápia aktív megküzdési stratégiák használatára ösztönöz. A problémaközpontú megküzdés esetén az alanyok a probléma megváltoztatására összpontosítanak, megoldáskeresést tűzik ki célul. Nyers adataink alapján következik, hogy az állatbaráttal rendelkezőknél a leggyakrabban használt megküzdési stratégiák dimenziói: az aktív megküzdés, a pozitív újraértékelés, az elfogadás és a tervezés. Míg az állatbaráttal nem rendelkező személyeknél a vallás és az eszköz jellegű szociális támasz keresése a domináns.

Koherenciaérzésük magas. Megfigyelhettük, hogy életük feletti kontrollérzés magas az állatoknak köszönhetően. Értelmét látják életüknek, megoldhatónak találják problémáikat és képesek megérteni a körülöttük lévő világ jelzéseit.

Összegésként megállapítható, hogy az állatok a gazdálkodók számára többszörös tőkét jelentenek: gazdaságit, kulturálisat, társadalmi, szimbolikust, olyan rurális értéket, amely a felgyorsult, globális társadalmunkban egy kihalófélben levő életformát, világot képvisel. Az állatok javítják az idősök egészségi állapotát, csökkentik az orvoslátogatások számát, az egészségügyi problémákra jótékonyan hatnak, a betegségek gyakoriságát gyérítik, javítják a túlélési esélyeket és a mentális közérzetet. A gazdálkodás felemeli a lelket és az emelkedett lélek természete az, hogy kiárad. Az öregedő társadalmunkban a gazdálkodás innovatív mód az idősök társadalmi elszigeteltségének a leküzdésére. A tereptapasztalatok alapján megállapítható, hogy a paraszti életformában, a gazdálkodó társadalomban meg kell látni az értéket, amely magasszintű tudásra és mély érzelmekre épül. Alapvető hasznosulási modellt jelent, mely tág értelemben része a szociális jóléti rendszernek. Képes kielégíteni Schneider (2020) szerint is az oktatás, az egészségügy, a lakhatás és a gazdasági biztonság iránti emberi szükségleteket, befolyásolja a vidéki területeket, gazdasági, környezeti és társadalmi szempontból, támogatja az új agroszociális paradigmát. A térségi beágyazódási folyamatoknak alkalmazniuk kellene a gazdaságok ezen többfunkciós potenciálját, mely lehetőség az idős célcsoport számára, mert a gazdálkodás végső célja az emberek tökéletesítése (Schneider, 2020). Úgy gondolom, hogy sikerült bizonyítanom, hogy ez egy járható út, amely segít megérkezni a minőségi, boldog öregkorban.

Irodalom

Berecki, Sz. (2021). A falusi nő őserő, ezernyi munkát végez: orvos, földműves, tenyésztő, bába, kertész, kereskedő, mérnök és családanya. Forrás: <https://maszol.ro/eletmod/A-falusi-no-osero-ezernyi-munkat-vegez-orvos-foldmuves-tenyeszto-baba-kertesz-kereskedo-mernok-es-csaladanya>. Letöltés dátuma: 2022. március 12.

Kertész, T. (2020). Generációk viszonya a fenntarthatóságban. *Életmód*, 8- 17.

Molnár, M. (2015). *Állatasszisztált pedagógia és terápia*. Kaposvár: Egyetem kiadványa.

Schneider, C. (2020). Szociális farmok a felsőoktatásban. Forrás: <https://bio-thueringen.de/wp-content/uploads/2019/05/Abstract-book-HU.pdf>. Letöltés dátuma: 2022. január 24.

Topál, J.(2011). Gyógyító állatok: tudomány vagy kuruzslás? *Magyar Tudomány*, 6, 678-686.

Nyilvántartási szám: DEENK/237/2022.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Virginás Zolna
Doktori Iskola: Humán Tudományok Doktori Iskola
MTMT azonosító: 10072226

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (3)

1. **Virginás, Z.:** Állattartó idősök egészségi állapota.
Magy. Gerontol. 13 (40), 161-179, 2021. ISSN: 2062-3682.
DOI: <http://dx.doi.org/10.47225/mg/13/40/10815>
2. **Virginás, Z.:** Állatterápia hatása idősök distressz állapotára.
Magyar Gerontol. 11 (37-38), 78-91, 2019. ISSN: 2062-3682.
3. **Virginás, Z.:** A kölcsönös segítség mint természettörvény.
Metszetek. 7 (4), 262-268, 2018. EISSN: 2063-6415.
DOI: <http://dx.doi.org/10.18392/metsz/2018/4/15>

Magyar nyelvű tudományos közlemények külföldi folyóiratban (2)

4. **Virginás, Z.:** Az állattenyésztés rejtett csodái.
Pro Sci. Ruralis. 4 (1-2), 77-90, 2019. ISSN: 2457-9068.
5. **Virginás, Z.:** Rurális értékünk - az állatterápia.
Pro Sci. Ruralis. 3 (3-4), 91-100, 2018. ISSN: 2457-9068.

További közlemények

Magyar nyelvű tudományos közlemények külföldi folyóiratban (1)

6. **Virginás, Z.:** A burgonya zárlati károsítóinak elemzése Hargita megyében.
Pro Sci. Ruralis. 4 (1-2), 91-100, 2019. ISSN: 2457-9068.

Idegen nyelvű tudományos közlemények külföldi folyóiratban (1)

7. Virginaş, A., Cârstea, B., Koszeghi, S., Nagy, I. B., **Virginás, Z.**, Körösi, T., Vajta, G.: Neonatal outcome after fresh versus frozen embryo transfer in normogonadotropic healthy young women undergoing IVF = Caracteristicile neonatale după transfer de embrioni fresh sau congelatji la paciente normogonadotrope, tinere și sănătoase.
Ginecologia ro. 8 (28), 1-7, 2020. ISSN: 2344-2301.
DOI: <http://dx.doi.org/10.26416/Gine.28.2.2020>

Ismeretterjesztő, népszerűsítő cikkek (1)

8. **Virginás, Z.**: Szeretett állataink olyanok, mint a vitaminok.
Egy. Élet. 57 (5), 25, 2018. ISSN: 0230-7731.

A DEENK a Jelölt által az iDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudományometriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

Debrecen, 2022.05.05.

